

Sag C-598/21

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

28. september 2021

Forelæggende ret:

Krajský súd v Prešove (Slovakiet)

Afgørelse af:

13. september 2021

Sagsøgere:

SP

CI

Sagsøgt:

Všeobecná úverová banka a.s.

Hovedsagens genstand

Forbrugerbeskyttelse – forsinket betaling – førtidig ophævelse – lånebeløbets proportionalitet – lån uden aftalt formål – udøvelse af panteret inden for rammerne af frivillig (privat) auktion over fast ejendom – tab af ejendomsret

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

De præjudicielle spørgsmål vedrører udøvelsen af panteretten i fast ejendom ved frivillig auktion, førtidig ophævelse af låneaftale, indgåelse af flere nye lån til dækning af tidligere lån og låneomkostninger, og om denne udøvelse er i overensstemmelse med chartret om grundlæggende rettigheder, Rådets direktiv 93/13/EØF, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF samt Den Europæiske Unions Domstols praksis.

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 47, sammenholdt med artikel 7 og artikel 38 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige vilkår i forbrugeraftaler (herefter »direktiv 93/13/ EØF om urimelige kontraktvilkår«), Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugere på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF, direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (herefter »direktiv 2005/29/EF om urimelige handelspraksis«), såvel som princippet om EU-rettens effektive virkning, fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for bestemmelser som § 53, stk. 9, og § 565 i Občiansky zákonník (den borgerlige lovbog), hvorefter der i tilfælde af førtidig ophævelse ikke skal tages hensyn til denne foranstaltningens proportionalitet, og især alvoren af forbrugerenes undladelse af at opfylde sine forpligtelser i forhold til lånebeløbet og datoen for tilbagebetaling heraf?

2. Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, stiller den forelæggende ret følgende spørgsmål (som ikke står i modsætning hertil):

2.a) Skal artikel 47, sammenholdt med artikel 7 og artikel 38 i chartret, direktivet 93/13/EF om urimelige kontraktvilkår, direktivet 2005/29/EF om urimelige handelspraksis og princippet om EU-rettens effektivitet fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en retspraksis, som i det væsentlige ikke forhindrer udøvelsen af panteretten ved privat auktion over en fast ejendom, der udgør en bolig for forbrugeren eller andre personer, og samtidig ikke tager hensyn til

alvoren af forbrugerens misligholdelse af sine forpligtelser i forhold til lånebeløbet og lånets løbetid, også når långiveren kan få opfyldt sit krav ved en retslig tvangsfuldbyrdelse, hvor salget af boligen, der er behæftet med panteretten, ikke er omfattet af en prioritetsmæssig forrang?

2.b) Skal artikel 3, stk. 1, i direktiv 2005/29/EF om urimelige handelspraksis fortolkes således, at forbrugerbeskyttelsen mod urimelige handelspraksis i forbindelse med forbrugerkreditaftaler omfatter alle måder til at opfylde en långivers krav, herunder optagelse af et nyt lån aftalt til dækning af forpligtelser, der følger af et tidligere lån?

2.c) Skal direktiv 2005/29/EF om urimelige handelspraksis fortolkes således, at en urimelig handelspraksis også omfatter en adfærd hos en långiver, der gentagende gange indrømmer lån til en forbruger, der ikke er i stand til at betale af på lånene, hvilket resulterer i en kæde af optagelse af lån, som långiveren faktisk ikke udbetaler til forbrugeren, men beholder til sig selv til dækning af tidligere lån og samlede omkostninger ved lånene?

2.d) Skal artikel 2, stk. 2, litra a), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (herefter »direktiv 2008/48/EØF om forbrugerkreditaftaler«), sammenholdt med 10. betragtning i dette direktiv, fortolkes således, at denne bestemmelse ikke udelukker anvendelsen af dette direktiv, selv i tilfælde af optagelse af et lån, der har alle egenskaber af en forbrugerkreditaftale, hvor formålet med lånet ikke blev aftalt, og som bortset – fra en ubetydelig del – af långiveren blev ydet til dækning af tidligere forbrugslån, og hvor der er aftalt pant i fast ejendom som sikkerhed for lånet?

2.e) Skal Domstolens dom af 21. april 2016, Radlinger og Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), fortolkes således, at den også finder anvendelse på en forbrugerkreditaftale, hvis en del af det ydede lån i henhold til en sådan aftale blev afsat til at dække långivers omkostninger?

Anførte EU-retlige bestemmelser og Domstolens praksis

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder: artikel 7, artikel 38 og artikel 47.

Rådets direktiv 93/13/EØF om urimelige vilkår i forbrugerftaler: 12-14. betragtning, 16. betragtning, 21. betragtning og 24. betragtning; artikel 1-3, artikel 4, stk. 1, artikel 6, stk. 1, artikel 7 og artikel 8.

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF: 10. betragtning, artikel 1, artikel 2, stk. 2, litra a), artikel 3, litra g), h) og l) og artikel 23.

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF om urimelige handelspraksis: artikel 2, litra c) - e) og litra k), artikel 3, 5, 6, 7, 11 og 13.

Domstolens dom af 21. april 2016, C-377/14, EU:C:2016:283; navnlig domskonklusionens punkt 3.

Relevante nationale retsfor skrifter

Občiansky zákonník (den borgerlige lovbog)

§ 53 om urimelige vilkår i forbruger aftaler.

§ 151 h, stk. 6, § 151 j, stk. 1, og § 151 m definerer visse betingelser for udøvelse af retten til pant.

§ 565 regulerer tilbagebetaling af hele kravet på grund af manglende betaling af en rate.

Zákon č. 129/2010 o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebitel'ov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (lov nr. 129/2010 om forbruger kreditaftaler og andre lån og om lån til forbrugere og ændring af visse retsakter)

Zákon č. 258/2001 Z.z. o spotrebitel'ských úveroch (prvý zákon o spotrebitel'ských úveroch) (lov nr. 258/2001 om forbruger kreditaftaler (den første lov om forbruger kreditaftaler))

§ 4, stk. 2, regulerer de specifikke krav til en forbruger kreditaftale.

§ 4, stk. 3, sidste punktum hjemler en sanktion for manglende angivelse af specifikke vilkår i en forbruger kreditaftale.

Zákon 527/2002 Z.z. o dobrovol'ných dražbách (lov nr. 527/2002 om frivillige auktioner)

§ 6 stk. 1, første punktum definerer, hver der er arrangør af auktionen.

Zákon 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (lov nr. 160/2015 om retspleje i civile sager)

§ 325, stk. 1 og stk. 2, litra d) er regulering af en foreløbig foranstaltning.

Zákon 233/1995 Z.z. Exekučný poriadok (lov nr. 233/1994 om tvangsfuldbyrdelse)

§ 61 g om skyldnerens anmodning om tilbagebetaling i rater, § 63 om tvangsfuldbyrds metoder

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Sagsøgte, Všeobecná úverová banka, a.s. (herefter »VUB-bank«), og selskabet Consumer Finance Holding a.s. (herefter »CFH«) var tidligere økonomisk forbundet. CFH administrerede lån for VUB. Både VUB og CFH har tidligere ydet sagsøgerne flere forbrugslån. Både SP og CI (herefter »sagsøgerne«) optog en forbrugerkredit hos CFH i 2004. Senere optog de yderligere forbrugslån. Sagsøgerne var ude af stand til at betale af på lånene, hvorfor VUB ydede dem nye lån, som ikke blev udbetalt til sagsøgerne, men VUB betalte dem direkte til sig selv til dækning af krav for tidligere forbrugslån. VUB Bank fastlagde ensidigt fordringernes størrelse.
- 2 Mens sagsøgerne i 2004 optog et forbrugslån på 18 000 slovakiske kroner (597,49 EUR), blev det sidste lån ydet af VUB i henhold til aftale af 9. februar 2012 med titlen »Hypo Pôžička« på et beløb på 30 221,50 EUR for perioden frem til 2032 (herefter »det omtvistede lån«).
- 3 Næsten hele det omtvistede lån blev anvendt af VUB til at dække de tidligere forbrugslån fra 2004, nemlig både forbrugslån ydet af VUB og CFH. En del af det omtvistede lån blev betalt af VUB til CFH »til dækning af omkostninger forbundet med at yde det omtvistede lån«. Formålet med det omtvistede lån blev ikke specificeret i aftalen. VUB fastholdt, at det omtvistede lån ikke nyder den beskyttelse, som gælder for forbrugerkreditaftaler.
- 4 Også i perioden før 2012 ydede VUB lån til sagsøgere, som blev brugt til at dække tidligere gæld. Eksempelvis ydede VUB i henhold til en aftale om forbrugslån af 23. november 2009 sagsøgerne et lån på 25 156,98 EUR til dækning af renter og omkostninger på 24 593,60 EUR, og dette lån var ligeledes nævnt i den omtvistede låneaftale. Der er tvivl om renternes lovlighed, blandt andet på grund af manglende opfyldelse af kontraktens krav i henhold til lov nr. 258/2001 Z.z. (den første lov om forbrugerkreditaftaler).
- 5 Et karakteristisk træk ved det omtvistede lån, der er optaget hos VUB, er dets sikkerhed med pant i den faste ejendom, hvor sagsøgerne og andre personer bor. Efter at det omtvistede lån blev ydet (den 9.2.2012), misligholdt sagsøgerne deres låneafdrag på 1 106,50 EUR. På grund af misligholdelse af lånet, krævede VUB (den 13.1.2013) hele det skyldige beløb tilbagebetalt. I de kontraktmæssige vilkår for det omtvistede lån blev en tidligere tilbagebetaling af lånet aftalt. Dette vilkår var indeholdt i artikel VI, punkt 42 og 42.1. Loven giver, som det eneste grundlag for en tidligere opkrævning, **tre måneders forsinkelse med betaling** med efterfølgende betalingsanmodning, hvor der ydes en yderligere frist på femten dage. Efterfølgende meddelte VUB den 12. april 2013 udøvelsen af sin panteret ved en frivillig auktion af sagsøgernes hus, hvis værdi er mindst **tredive gange højere** end det beløb, som den af banken indledte procedure for førtidigt forfald af lånet og efterfølgende salg af huset vedrørte.

- 6 Sagsøgerne nedlagde ved Okresný súd Prešov (kredsdomstol i Prešov, herefter »kredsdomstolen«) påstand om udsættelse af udøvelsen af panteretten ved en frivillig auktion. Sagsøgerne beskyldte banken for blandt andet at have overtrådt deres rettigheder garanteret af EU-retten ved indgåelsen af låneaftalerne. I den første dom forkastede kredsdomstolen kravet. Ifølge kredsdomstolen var der stort set ingen hindringer for salget af sagsøgernes hus i en udenretslig procedure.
- 7 Efter sagsøgernes appel ophævede Krajský súd v Prešove (regional ret i Prešov, herefter »den regionale ret«) dommen og påpegede den manglende proportionalitet som en hindring for den frivillige auktion af sagsøgernes hus. Ifølge den regionale ret var salget af sagsøgernes hus **uforholdsmæssigt**, fordi der var en anden måde at udøve panteretten på, nemlig i en tvangsfuldbyrdsprocedure, hvor VUB-bankens krav kunne opfyldes, uden at sagsøgerne mistede ejendomsretten til deres bolig. Den regionale ret gav medhold i påstanden om overtrædelsen af forbrugerlovgivningen.
- 8 Efterfølgende afviste kredsdomstolen ved en anden dom kravet. Kredsdomstolen henviste til Domstolens dom i sag C-34/13, hvorefter urimelige vilkår ikke er til hinder for salg af sagsøgernes bolig ved en udenretslig fuldbyrdelse af panteretten. Kredsdomstolen gav afgørelsen fra Najvyšší súd Slovenskej republiky (Den Slovakiske Republiks øverste domstol) forrang i en anden sag, hvor denne domstol ikke forudgående havde anerkendt forbrugerbeskyttelse ved udsættelse af det udenretslige salg af en forbrugers bolig ved frivillig auktion.
- 9 Sagsøgerne har iværksat appel, hvorunder de har krævet udsættelse af udøvelsen af panteretten ved en frivillig auktion og gjorde blandt andet gældende, at der er sket en tilsidesættelse af deres forbrugerrettigheder og af deres ret til bolig i tilfældet af salg af deres hus.

Kort fremstilling for begrundelsen for forelæggelsen

- 10 I forhold til udøvelsen af panteretten har Slovakiet ikke udtrykkeligt fastsat et påbud om at tage hensyn til de omstændigheder, som Domstolen fandt relevante i sin dom i sag C-415/11, Mohamed Aziz, præmis 73: »Hvad for det første angår vilkåret om førtidig ophævelse i aftaler af længere varighed på grund af debtors misligholdelse i en begrænset periode tilkommer det navnlig den forelæggende ret – således som generaladvokaten har anført i punkt 77 og 78 i forslaget til afgørelse – at efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugerens manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tænkt på tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig, hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de gældende regler på området, og om den nationale lovgivning fastsætter egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet«.

- 11 Den forelæggende er af den opfattelse, at salg ved frivillig (privat) auktion også er relevant inden for rammerne af forbrugerretlige spørgsmål. Problemet er det juridiske spørgsmål vedrørende proportionaliteten af frivillige auktioner, som ikke er løst i retspraksis. Såfremt der ikke skulle tages hensyn til proportionalitetsprincippet, ville den frivillige auktion af forbrugerens faste ejendom, herunder sagsøgernes bolig, blive accepteret i forbindelse med enhver, også mindre alvorligt, tilsidesættelse af forbrugerens forpligtelser.
- 12 Det er ubestridt, at forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut. Forbrugerens bolig kan også sælges i en udenretslig procedure og det på trods af urimelige kontraktvilkår (C-34/13).
- 13 Der er to måder at udøve panteret på i Den Slovakiske Republik. Den første er at sælge pantegenstanden ved frivillig auktion. Denne auktion gennemføres af en privatperson, som er en erhvervsdrivende. Kreditor fastsætter ensidigt kravets størrelse. En anden erhvervsdrivende, arrangøren af auktionen, sælger normalt også forbrugerens bolig i udenretslig procedure, og uden en objektiv vurdering af kravet og propoportionaliteten af bortauktioneringen af forbrugerens bolig. På trods af forbrugernes manglende samtykke, definerer loven denne auktion som »frivillig«.
- 14 Den anden tilladte metode til at udøve panteret er en retslig procedure med henblik på realisering af pant i henhold til lov nr. 233/1995 – lov om tvangsfuldbyrdelse. Forud for denne procedure foretages en domstolsprøvelse af kontraktvilkårene, hvorefter retten kan tillade tilbagebetaling i rater og således ex officio skal tage hensyn til forbrugerbeskyttelsen i henhold til alle de hidtil nævnte direktiver. Kreditor kan efterfølgende fremlægge retskendelsen for fogeden, som også kan tillade tilbagebetaling i rater, kan beslaglægge forbrugerens løsøre, pengemidler i pengeinstitutter og andre tilgodehavender, kan pålægge fradrag i forbrugerens vederlag, samt påbyde salg af fast ejendom, hvor forbrugeren har sin bolig.
- 15 Allerede ved første øjekast er der en væsentlig forskel mellem de angivne metoder til at udøve panteret. I begge procedurer kan forbrugerens bolig sælges, men indenfor rammerne af en retslig tvangsfuldbyrdelse kan forbrugeren få lov til at betale gælden i rater, og sanktioner for forsinket betaling kan blive fastsat. Særligt i tilfælde af langfristede lån giver dette mulighed for at aktivere niveauet for de oprindelige låneafdrag indtil udløbet af låneperioden. På den måde kan det sikres, at kreditgivers krav bliver opfyldt inden for samme tidsfrist som aftalt med forbrugeren, og at forbrugeren beholder boligen.
- 16 Den frivillige auktion giver ikke sådanne garantier. Den frivillige auktion forhindrer heller ikke retssager vedrørende urimelige vilkår. Hvis auktionen afholdes, mister forbrugeren ejendomsretten til boligen og er forpligtet til umiddelbart at forlade den. Efterfølgende (efter auktionen) er retssager om annullering af en auktion særligt dramatiske for forbrugere efter tab af deres ejendomsret.

- 17 Imidlertid er beskyttelsen mod uforholdsmæssig indgriben i forbrugernes rettigheder, herunder deres boliger, særligt vigtig forud for auktionen, og da den materielle lovgivning ikke indeholder andre muligheder for forhåndsbeskyttelse, er kun en **påstand om udsættelse af udøvelsen af panteretten** ved frivillig auktion mulig. En dom, hvorved forpligtelsen pålægges, har for det første ikke retskraft, men den giver på den anden side kreditor, gennem en auktion i forbindelse med en tvangsfuldbyrdsprocedure, en anden mulighed at udøve panteretten på.
- 18 Kreditorer [i den foreliggende sag] har henvist til hastigheden af slaget af den pantsatte genstand i proceduren for frivillig auktion, men genstanden, meningen og formålet med låneaftalen er ikke at handle med fast ejendom, men at yde lån til forbrugere uden urimelige kontraktvilkår og urimelige handelspraksis for at sikre en bedre livskvalitet for forbrugerne.
- 19 Den slovakiske lovgivning giver mulighed for at fastslå en førtidig ophævelse af låneaftalen **uden at undersøge spørgsmålet om, hvorvidt forbrugeren har misligholdt en væsentlig forpligtelse**, om en sådan manglende opfyldelse af forpligtelsen er **tilstrækkeligt alvorlig i forhold til lånets tilbagebetalingsperiode og lånestørrelsen, og om den nationale lov indeholder passende og effektive foranstaltninger, der sætter forbrugeren i stand til at imødegå virkningerne af et sådant krav om låneaftalens ophævelse.**
- 20 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at såfremt det med henblik på førtidig ophævelse ifølge loven kræves, at der foreligger omstændigheder som dem, Domstolen nævnte i præmis 73 i dommen i Aziz C-415/11, ville kreditor kunne pålægge strafafgift og indlede en retslig procedure og nedlægge påstand om betaling af mindre afdrag, men kreditor kunne helt sikkert ikke begynde at sælge en families bolig på grund af, at et mindre beløb ikke er blevet betalt.
- 21 En mere proportionel lovgivning ville også gøre det muligt at gøre rettigheder gældende og ex officio kontrollere, om der er tale om urimelige kontraktvilkår og urimelig handelspraksis. Salget af en families bolig ved frivillig auktion kan ifølge den retspraksis, der er redegjort for ovenfor, imidlertid ikke forhindres ved at pålægge en pligt til at undlade at gennemføre den nævnte auktion.
- 22 Den forelæggende ret har påpeget, at det omtvistede lån og de tidligere forbrugslån blev brugt til at tilbagebetale de tidligere lån. Det er klart, at sagsøgerne gentagende gange blev ydet forbrugslån, selvom de ikke havde tilstrækkelig indkomst.
- 23 Den forelæggende ret finder ikke grundlag for at udelukke sådanne omstændigheder, som dem, der redegjort for ovenfor, i forbindelse med tilbagebetaling af forbrugslån, fra den praksis, som direktiv 2005/29 finder anvendelse på. Den forelæggende ret finder også, at denne urimelige handelspraksis ikke bør udelukkes fra domstolsprøvelse i henhold til direktiv 2005/29. Hvis det ikke var tilfældet, ville der være en logisk modsætning, da

perioden for vurdering af den urimelige praksis i en handelstransaktion vedrørende en forbrugerkredit, ville udløbe inden den faktiske tilbagebetaling af forbrugerkrediten. Den forelæggende ret har påpeget, at artikel 3 i direktiv 2005/29/EF anbefaler beskyttelse, ikke kun før og under afslutningen af en handelstransaktion, **men også efter afslutningen af en handelstransaktion**. Hvis tilbagebetalingen af forbrugerkrediten ikke skal ske inden for perioden »på tidspunktet for handelstransaktionens indgåelse«, skal det ske i perioden »efter indgåelsen af en handelstransaktion«. Den nævnte forelæggende ret har tilføjet, at selv om enhver urimelig handelspraksis ikke har en direkte indvirkning på en retsakts gyldighed, har den indvirkning på vurderingen af, om kontraktvilkår som er ugyldige, hvilket er en af de omstændigheder, der er angivet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13.

- 24 Ifølge den forelæggende ret bør meningen med forbrugerkredit ikke være, at forbrugerne regelmæssigt indrømmes lån, der ikke udbetales til denne fordi de beholdes af kreditor til at dække dennes fordringer vedrørende tidligere lån. Sådanne udlån er fuldstændigt meningsløse i betragtning af formålet med direktiv 2008/48/EF.
- 25 Den forelæggende ret har anført, at den omtvistede kreditaftale ikke specificerer lånets genstand, og at den indeholder krav som i en forbrugerkreditaftale. Den eneste omstændighed, som har til formål at udelukke det omtvistede lån fra dette direktivs anvendelsesområde, er pantet i fast ejendom.
- 26 Det omtvistede lån er imidlertid ikke et realkreditlån, og det er heller ikke et lån til køb af fast ejendom eller en lejlighed. Pantet i fast ejendom har til formål at sikre tilbagebetaling af tidligere forbrugslån.
- 27 Den forelæggende ret kan ikke se nogen praktiske økonomiske forskelle mellem det omtvistede lån og de forbrugslån, der lå forud for det omtvistede lån. Da det omtvistede lån skal bruges til at tilbagebetale tidligere forbrugslån, er der derfor en meget tæt forbindelse mellem formålet med indgåelsen af det omtvistede lån og de tidligere forbrugslån, som blev indgået for at tilbagebetale forbrugerkreditlånet.
- 28 Hvad angår det sidste spørgsmål om, hvorvidt dom C-377/14 af 21. april 2016 i sagen Radlinger og Radlingerová skal fortolkes således, at den også finder anvendelse på en forbrugerkreditaftale, hvor en del af det ydede lån i henhold til denne aftale er blevet afsat til at dække långiverens omkostninger, vil det være en af de omstændigheder, der er afgørende for fastsættelsen af størrelsen af gælden, som dannede grundlag for indledning af salgsprocessen vedrørende sagsøgerens bolig. VUB anser de omtvistede beløb for faktisk udbetalt til sagsøgerne og har inkluderet dem i størrelsen af det omtvistede lån, der effektivt blev ydet sagsøgerne.